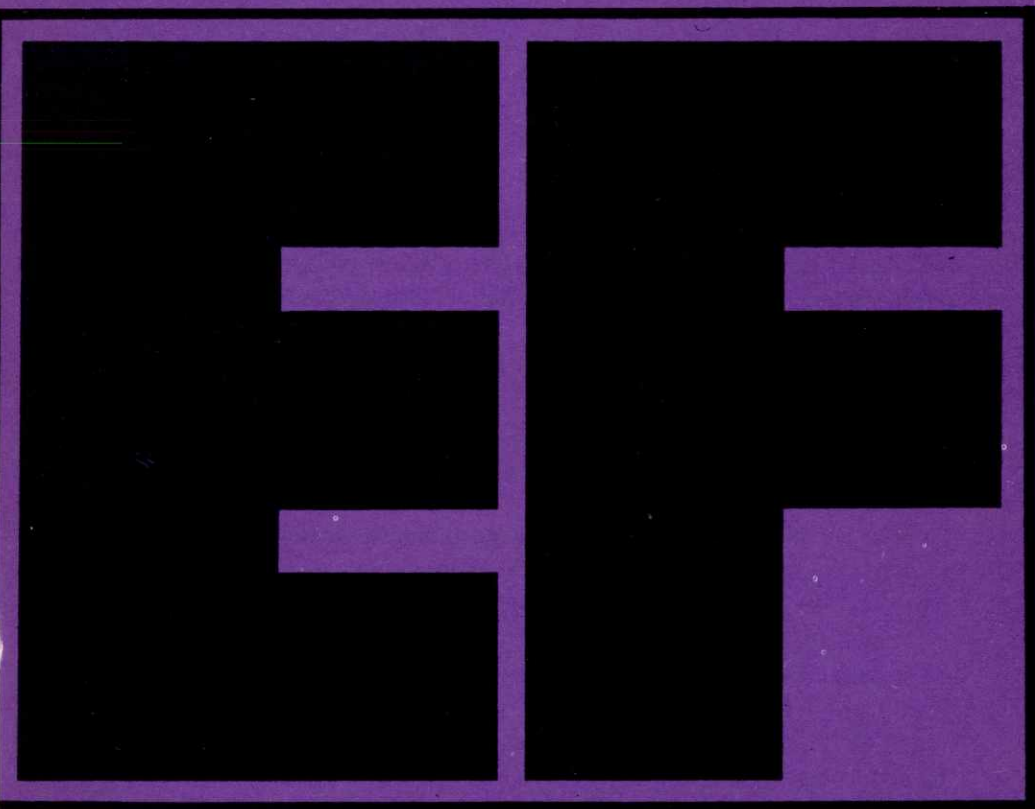

En orientering fra
Utenriksdepartementet

1

Roma- traktaten blir til

De Europeiske Felleskap

Utenriksdepartementet har fastsatt følgende betegnelser og forkortelser.
(Den engelske forkortelse er gjengitt i parentes):

EF – De Europeiske Fellesskap (EC)

EØF – Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (EEC)

EKSF – Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap (ECSC)

EURATOM – Det Europeiske Atomenergifellesskap (EURATOM)

Det europeiske fellesskap, EØF, er en sammenslutning av seks europeiske stater, Frankrike, Italia, Den tyske forbundsrepublikk (Vest-Tyskland), Belgia, Luxembourg og Nederland. Tilsammen har disse statene 190 millioner innbyggere.

Formålet med EØF var å fremme den europeiske enhet gjennom et nært samarbeid på det økonomiske område mellom medlemslandene. I første omgang skulle dette oppnås ved å skape et felles marked gjennom en tollunion og senere ved å gjennomføre en felles landbrukspolitikk, en felles ytre handelspolitikk og ved opprettelse av et felles marked for arbeidskraft og kapital. Etter hvert som den felles politikk ble gjennomført på disse enkelte områder, viste det seg behov for å utdype samarbeidet med en rekke nye tiltak. I de senere år har således samarbeidet også kommet til å omfatte så viktige områder av integrasjonen som industripolitikk, arbeidsmarkedspolitikk, distriktspolitikk og sosialpolitikk. Tyngden i integrasjonsbestrebelsene ble dermed forskjøvet fra de rene toll- og handelspolitiske aspekter til mer omfattende samarbeidsområder. Særlig når det gjelder den fremtidige utvikling, er det lagt betydelig vekt på nødvendigheten av å utvikle samarbeidet innenfor struktur- og regionalpolitikken. Også i de vedtatte retningslinjer for en økonomisk og monetær union inngår regionalpolitikken som et viktig element. Bakgrunnen for dette er ønsket om å underbygge og videreutvikle den økonomiske og sosiale balanse innenfor Fellesskapet.

Et ønske om samarbeid

Tanken om europeisk samling ble lansert lenge før den første verdenskrig, og var fra tid til annen også fremme i diskusjonene i årene mellom de to verdenskriger. Men tanken ble ikke tatt på alvor. De politiske forutsetninger for å realisere den forelå ikke.

Den annen verdenskrig, som sprang direkte ut av de nasjonale motsetninger og rivaliseringer i Europa, skapte grobunn for ideene om europeisk enhet. Det var et sterkt ønske i opinjonen i de europeiske land som hadde lidd mest under de to verdenskriger, om å finne et nytt og tryggere grunnlag for samlivet mellom nasjonene, et samliv mer basert på samarbeid over grensene enn på nasjonal kappestrid.

Arbeidet med å fremme samarbeidet mellom nasjonene etter den annen verdenskrig ble ført fram etter mange linjer, både i Europa og i verden forøvrig. De forente nasjoner (FN) ble opprettet i 1945, men det viste seg snart at det var umulig å samle medlemsstatene om en felles politikk. En utløper av FN var FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE), som ble opprettet i 1947, og der samtlige europeiske land deltar. De politiske motsetninger mellom statene i Øst- og Vest-Europa har ført til at heller ikke dette organ har kunnet virke effektivt.

Ved siden av FN ble det i 1947 opprettet et verdensomspennende organ — Generalavtalen for Toll og Handel (GATT). GATT-konvensjonen, som er tiltrådt av stater i alle verdensdeler, tar sikte på å fremme verdenshandelen ved å motvirke diskriminerende praksis mellom landene, og ved å senke tollsatsene gjennom forhandlinger.

Gjennom GATT er det oppnådd viktige resultater, blant annet en verdensomfattende reduksjon av tollsatsene i en rekke viktige varer under forhandlingene i den såkalte Kennedy-runde i 1960-årene.

Marshall-hjelpen

Det som fram for alt satte fart i det økonomiske samarbeid i Vest-Europa, var De forente staters beslutning om å yte direkte økonomisk hjelp til gjenreisningen av Europa. Dette ble kunngjort i en tale av den amerikanske utenriksministeren, George Marshall, 5. juni 1947. Han tilbød Europa økonomisk støtte hvis de europeiske land sammen kunne legge en plan for gjenreisningen. Tilbudet gjaldt også Sovjetunionen og de øvrige øst-europeiske land, men disse land avslo, da de ikke kunne gå med på den samordningen som fra amerikansk side ble satt som vilkår for hjelpen.

De vest-europeiske land — unntatt Finland — aksepterte tilbudet, og den såkalte Marshall-hjelpen kom i gang. De 14 land som mottok hjelpen, blant dem Norge, gikk sammen i en organisasjon som skulle fordele hjelpen, og ellers være et samarbeidsorgan for medlemslandenes økonomiske politikk. Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid — OEEC — ble dannet alt i juli 1947. Gjennom OEEC og Den europeiske betalingsunion (EPU), som var en slags clearing-institusjon for OEEC-landenes valutamessige mellomværender, ble grunnlaget lagt for en rask økonomisk gjenreisning og en stabil økonomisk utvikling med økende produksjon og velstand i Vest-Europa.

Etter at gjenreisningen i Vest-Europa var slutt, ble OEEC i 1960 avløst av Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD), der foruten de vest-europeiske land også De forente stater, Canada og Japan er med. I OECD drøftes den økonomiske politikk i de enkelte medlemsland med sikte på samarbeid, blant annet også om forholdet til utviklingslandene. Men OECD har — som OEEC tidligere — bare rådgivende, og ikke besluttende myndighet.

Ved siden av det økonomiske samarbeidet utviklet det seg også et intimt samarbeid på det sikkerhetspolitiske området. Den Vest-Europeiske Union, med Benelux-landene, Storbritannia og Frankrike som medlemmer, ble opprettet i 1948. Atlanterhavspakten og dens organisasjon (NATO) ble opprettet i 1949. Der ble de fleste vest-europeiske land, blant dem Norge og Danmark, med — foruten De forente stater og Canada. Den Vest-Europeiske Union ble om-dannet til Vestunionen i 1954 og Italia og Tyskland ble da med. Den har spilt liten rolle for forsvarssamarbeidet, men har hatt en viss betydning som forum for politisk meningsutveksling mellom EF-land og Storbritannia (det er bare disse land som er med i Vestunionen).

Den europeiske debatt

Europarådet har betydd meget for utviklingen av det europeiske samarbeidet. Det ble opprettet i mai 1949 og er et organ for samarbeid mellom europeiske stater med demokratisk forfatning. De fleste vest-europeiske land, blant dem de skandinaviske, er med i Europarådet.

Det har ingen besluttende myndighet, men gjennom anbefalinger, og ved å ta initiativ til avtaler, har det bidratt til å knytte de europeiske land nærmere sammen på en rekke områder. Det mest kjente resultat av rådets arbeid er Den europeiske konvensjon om menneskerettighetene, som er bindende for alle de land som har ratifisert den. Men også en lang rekke andre konvensjoner er blitt inngått, med sikte på å styrke samarbeidet og skape mer ensartede lovregler i medlemslandene.

I Europarådets parlamentariske forsamling har europeisk enhet stått på dagsordenen i alle år. I begynnelsen av 1950-årene var den stedet for skarpe politiske sammenstøt mellom de to syn på europeisk samarbeid, som setter sitt preg på europeisk debatt den dag i dag. På den ene side føderalistene, først og fremst representert ved politikere i de nåværende EF-land, og på den annen side funksjonalistene, i det vesentlige representert ved briter og skandinaver.

De første ønsket å fremme en utvikling i retning av et Europa ledet av institusjoner med såkalt overnasjonal myndighet, et Europa der de enkelte nasjoner skulle avstå noe av sin nasjonale suverenitet til organer som gjennom flertallsavgjørelser kan treffe vedtak som binder de enkelte nasjoner. De siste ønsket et samarbeid mellom nasjonene etter mer tradisjonelt mønster, uten suverenitetsavståelse til internasjonale organer, et samarbeid som forutsetter enstemmighet i alle avgjørelser som berører det enkelte land.

Etter at Den tyske forbundsrepublikk ble proklamert i 1949 og sto fram som egen stat, økte interessen for å omsette ideene om et føderalt Europa i praktisk politikk. Gjennom en slik organisering av samarbeidet mente man å kunne binde Tyskland så sterkt at det ikke kunne føre en aggressiv nasjonal politikk. Også i Tyskland var det sterke stemninger for en slik form for samarbeid over de nasjonale grensene.

Kull- og stålfellesskapet

Det første konkrete tiltak i retning av overnasjonalt samarbeid var opprettelsen av Det europeiske kull- og stål-fellesskap (EKSF). Avtalen om dette fellesskapet, som tok sikte på å opprette et felles marked for kull og stål, og bringe produksjonen og omsetningen av disse nøkkelprodukter under overnasjonal styring og kontroll, ble inngått i 1951 og trådte i kraft året etter. Tanken med EKSF var dels å sikre en rasjonell utnyttelse av råvareresursene, og utnytte den moderne teknologis muligheter gjennom store enheter med store markeder. Men den politiske tanken bak Kull- og stål-fellesskapet var å samordne tungindustrien så sterkt at det ville bli vanskelig for de enkelte land som var med i fellesskapet, å ruste opp på nasjonalt grunnlag og starte en ny krig.

Europahæren

Dette motivet kom klarere fram i det neste framstøt som ble gjort på føderal basis, forslaget om Europahæren. Tanken om Europahæren oppsto som en følge av frykten for at Den tyske forbundsrepublikken skulle kunne ruste opp, og en ny sterk tysk nasjonal militærmakt ville oppstå.

I Vest-Europa, først og fremst i Frankrike, var frykten for tysk gjenopp-rustning stor. Med en Europahær, sammensatt av nasjonale styrker fra vest-europeiske land og under kommando og kontroll av felles-europeiske overnasjonale institusjoner, kunne man få kontroll med nasjonalstatenes rustninger.

Et forslag til avtale om en slik Europahær ble undertegnet i 1952 av de samme seks land som samtidig dannet Kull- og stål-fellesskapet. Men planen ble veltet ved at den franske nasjonalforsamling året etter nektet ratifikasjon av avtalen.

Møtet i Messina

Dette var et slag for de krefter som arbeidet for europeisk integrasjon. Men de gav ikke opp, og tok et nytt initiativ. En konferanse mellom regjeringsrepresentanter fra de seks EKSF-land ble sammenkalt i Messina i juni 1955. På denne konferansen ble det besluttet at man skulle arbeide for å skape et økonomisk fellesskap og et atomenergifellesskap. Storbritannia ble invitert til å delta i dette arbeidet, men avsto. Britene hadde tidligere også avslått å være med i Kull- og stålfellesskapet.

I den erklæring som ble sendt ut etter Ministermøtet i Messina — den såkalte Messina-resolusjonen, heter det i innledningen:

«Regjeringene i Forbundsrepublikken Tyskland, Belgia, Frankrike, Italia, Luxembourg og Nederland mener at tiden er inne for et nytt framstøt med sikte på å bygge Europa. De er av den oppfatning at dette i første rekke må gjøres på det økonomiske område.

De mener det er nødvendig å arbeide for et forenet Europa gjennom utviklingen av felles institusjoner, gradvis sammensmeltning av de nasjonale økonomier, opprettelsen av et felles marked og gradvis harmonisering av sosialpolitikken.

De er av den oppfatning at en slik politikk er helt nødvendig for at Europa skal opprettholde sin stilling i verden og gjenvinne sin innflytelse og anseelse, og for å muliggjøre en stadig bedring av de europeiske folks levestandard.»

Roma-traktaten

Mindre enn to år etter Messina-møtet — 25. mars 1957 — undertegnet representanter for de seks lands regjeringer to avtaler i Roma — en om Det europeiske økonomiske fellesskap (EØF) og en om Det europeiske atomenergifellesskap (EURATOM). Det er traktaten om EØF som til daglig går under navnet Roma-traktaten.

De to traktatene trådte i kraft i januar 1958. Den første tollreduksjonen i handelen mellom de seks EØF-land ble foretatt 1. januar 1959 med 10 prosent på hver enkelt vare. Avviklingen av tollene mellom de seks land og opprettelsen av en felles ytre tollsats for hele området skjedde raskere enn man hadde tatt sikte på da Roma-traktaten ble undertegnet, og tollunionen var fullt opprettet 1. juli 1968.

Splittelse i Vest-Europa

Opprettelsen av tollunionen og innføringen av en felles landbrukspolitik har skapt problemer for de vest-europeiske land som ikke er medlemmer av EØF. Mens planene om et økonomisk fellesskap ikke ble tatt på alvor til å begynne med utenfor EØF-området (Storbritannia avslo som nevnt å delta), ble det i løpet av 1958 klart at tanken likevel var realistisk.

Samtidig oppsto frykten for at opprettelsen av et økonomisk fellesskap ville skape vanskeligheter for handelen mellom EØF-området og landene omkring. Storbritannia tok derfor initiativet til forhandlinger med landene i EØF med sikte på å skape et frihandelsområde med både EØF og de øvrige vest-europeiske land som deltakere, det vil si alle OEEC-land.

Et *frihandelsområde* vil si et område der alle varer kan sirkulere mellom medlemslandene uten toll eller andre restriksjoner, mens hvert enkelt land kan opprettholde sine egne tollsatser i handelen med land utenfor området. Landene som er medlem av en *tollunion*, omgis derimot av en felles tollbeskyttelse overfor tredjeland, slik som EØF.

Den britiske regjering regnet med at den gjennom deltakelse i et frihandelsområde kunne opprettholde tollpreferansene i forhold til landene i Samveldet. Britene var også imot de overnasjonale sider ved samarbeidet i EØF, som ikke ville bli innarbeidet i det frihandelsområde de hadde tenkt seg.

Tanken om et frihandelsområde med EØF som kjerne vant gjenklang i de land som sto utenfor EØF, ikke minst de skandinaviske land. Også innen EØF var det en viss støtte for tanken, først og fremst i Nederland og i Den tyske forbundsrepublikken. Men det lyktes likevel ikke å oppnå enighet om et frihandelsområde, og forhandlingene brøt sammen i november 1958.

EFTA oppstår

Etter dette sammenbruddet for planene om et stort vest-europeisk frihandelsområde oppsto tanken om et eget frihandelsområde for de vest-europeiske land som sto utenfor EØF. Forhandlingene om dette begynte ganske snart etter at planene om et stort vest-europeisk frihandelsområde måtte oppgis, og i november 1959 kunne syv vest-europeiske land — Storbritannia, Sveits, Østerrike, Portugal, Norge, Sverige og Danmark — undertegne en avtale om Det europeiske frihandelsforbund (EFTA). Finland kom med som assosiert medlem i 1961. I 1970 ble også Island medlem.

EFTA-området er ikke så ensartet, verken geografisk eller økonomisk, som EØF-området. I alt bor det 95 millioner mennesker i EFTA-landene, og det er en av de største handelsblokker i verden. EFTA har en større utenrikshandel enn De forente stater, og omtrent like stor som EØF's.

EFTA er løsere bygd opp enn EØF, og samarbeidet innen EFTA favner ikke så vidt som innen EØF. Tollfriheten på handelen mellom EFTA-landene gjelder bare industriprodukter, mens den frie handel innen EØF også omfatter landbruksvarer og fisk. Samarbeidet innen EFTA er basert på enstemmighet, og ingen institusjoner er utstyrt med overnasjonal myndighet. EFTA har heller ingen domstol eller parlamentarisk forsamling. Dets øverste organ er ministerrådet, og det har et relativt beskjedent sekretariat med hovedsete i Genève.

Hensikten med EFTA er å styrke medlemslandenes økonomi gjennom fri handel og en mest mulig rasjonell arbeidsdeling mellom landene. Oppbyggingen av frihandelsområdet skulle skje mest mulig i takt med oppbyggingen av EØF, og tollavviklingen ble lagt opp etter en plan som var omtrent den samme som EØF's. Tanken var ikke å skape et frihandelsområde som skulle konkurrere med EØF, men tvert om å legge forholdene til rette for en senere sammenslutning med EØF, og dermed fjerne den handelspolitiske kløft som ble skapt i Vest-Europa ved opprettelsen av EØF.

Det gikk ikke lang tid før det fra EFTA's side ble tatt initiativ til forhandlinger med EØF for å få bragt splittelsen i Vest-Europa ut av verden. Storbritannia, som er det ledende land innen EFTA, med omkring halvparten av innbyggertallet i hele EFTA-området, tok alt i 1960 kontakt med de enkelte land innen EØF for å undersøke mulighetene for en sammenslutning mellom de økonomiske blokkene. Disse sonderingene viste at en slik sammenslutning bare kunne la seg gjennomføre hvis de prinsipper og retningslinjer som var trukket opp for samarbeidet innen EØF, ble lagt til grunn også for et fellesskap som omfattet hele Vest-Europa. De britiske ønskene om å opprettholde sine samveldepreferanser og holde jordbruket utenfor en europeisk tollunion eller et frihandelsområde, kunne ikke imøtekommes.

Et britisk initiativ

Innen EFTA var ønsket om å få fjernet den økonomiske splittelsen sterkt, og særlig i Storbritannia var det dessuten også et ønske om å komme med i det politiske samarbeidet som var i emning mellom de seks EØF-land. Dette førte til at den britiske statsminister, Harold MacMillan, 31. juli 1961 meddelte Underhuset at den britiske regjering ville anmode EØF om forhandlinger på grunnlag av paragraf 237 i Roma-traktaten, med sikte på å oppnå medlemskap i EØF. Samme dag fulgte den danske regjering opp med en lignende erklæring.

Saken var på forhånd drøftet i EFTA's ministerråd, som i en erklæring støttet opp om det britiske og danske initiativ. Det ble framholdt i erklæringen at ikke alle EFTA-land kunne påta seg forpliktelser av politisk natur ved en tilknytning til EØF (det ble her siktet til de nøytrale EFTA-land Sverige, Sveits og Østerrike), men alle EFTA-land var villige til å påta seg forpliktelser som går lenger enn de landene har akseptert i EFTA-avtalen «for å komme fram til et integreert europeisk marked».

Den norske regjering la saken fram for Stortinget i en melding i oktober 1961. I april 1962 godkjente Stortinget med 113 mot 37 stemmer Regjeringens forslag om at Norge skulle søke forhandlinger med EØF med sikte på medlemskap, og 30. april sendte Regjeringen den norske søknaden om medlemskap til EØF. I juli ble de norske synspunkter lagt fram i et møte i Brussel mellom representanter for den norske regjering og EØF's ministerråd. I denne søknad het det bl.a.:

«Den norske regjering, som ønsker å bidra til gjennomføringen av målsettingen for Traktaten, slik den er fastlagt i dens innledning, ville være takknemlig om forhandlingene om vilkårene for tiltredelse kunne bli innledet i nær fremtid.

Norges tilslutning til Det Europeiske Økonomiske Fellesskap reiser særlige problemer på grunn av landets geografiske beliggenhet og økonomiske struktur. Den norske regjering håper likevel at det vil være mulig, ved at det vises gjensidig forståelse, å finne frem til tilfredsstillende løsninger på disse problemer i løpet av forhandlingene.»

de Gaulle sier nei

Det kom imidlertid ikke i gang reelle forhandlinger om norsk medlemskap i 1962. Men Storbritannia forhandlet med EØF ut over hele året. Forhandlingene kjørte seg fast og ble brutt etter at den franske president, Charles de Gaulle, i januar 1963 sa klart fra at Frankrike ikke kunne godta britisk

medlemskap på det daværende tidspunkt. Dermed var det også satt bom for forhandlinger om tilknytning for de øvrige EFTA-land. Opptakelse av nye medlemmer krever nemlig enstemmighet i EØF's ministerråd.

Det gikk over fire år før noe nytt initiativ ble tatt for sammenslutning av de to markedene. Regjeringene i EFTA-landene hadde gjentatte ganger gitt uttrykk for at de ville sette alt inn på å overvinne markedssplittelsen. På et ministerrådsmøte i Bergen i mai 1966 ble det vedtatt en erklæring, der det het at regjeringene ville «arbeide med alle midler» for å fremme en integrering av europeisk økonomi.

Et nytt britisk initiativ

Etter at den britiske regjering hadde hatt kontakt med regjeringene i EØF-landene ut over våren 1967, kunngjorde statsminister Harold Wilson i Underhuset 2. mai at Storbritannia igjen ville søke om medlemskap i EØF. Underhuset godkjente dette en uke senere med overveldende flertall (488 mot 62 stemmer), og den 11. mai ble den nye britiske søknad overlevert formannen i EØF's ministerråd. Den irske regjering leverte samme dag en liknende søknad, og dagen etter fulgte Danmark opp, etter at Folketinget med 150 mot 20 stemmer hadde gitt sin tilslutning til det.

Den norske regjering la saken fram for Stortinget med anbefaling om at også Norge skulle søke om medlemskap. Stortinget godkjente dette med 136 mot 13 stemmer 13. juli 1967, og 24. juli mottok formannen i EØF's ministerråd den norske søknad.

De fire land som søkte om medlemskap i EØF — Storbritannia, Irland, Danmark og Norge — søkte samtidig også om medlemskap i Det europeiske kull- og stål-fellesskap (EKSF) og Det europeiske atomenergifellesskap (EURATOM).

Fra svensk side ble det 28. juli overlevert et brev med såkalt «åpen» søknad, der den svenske regjering ba om forhandlinger om en form for tilknytning til EØF som gjorde det mulig å opprettholde den tradisjonelle svenske nøytralitetspolitikk.

Heller ikke dette fremstøt fra EFTA-landenes side førte til noe resultat — i hvert fall ikke umiddelbart. Det lyktes ikke å oppnå enighet innen EØF om å innlede forhandlinger om medlemskap for Storbritannia og de tre andre søkerland. Kommisjonen i EØF anbefalte det sterkt, men i Ministerrådet satte Frankrike seg imot forhandlinger. Saken ble ytterligere komplisert ved den britiske devaluering i november 1967.

de Gaulle's annet nei

På en pressekonferanse 27. november 1967 sa president de Gaulle for annen gang nei til utvidelse av EØF. Han kunne gå med på at det ble innledet forhandlinger om «et eller annet arrangement som under navn av assosiering eller et annet, fra i dag vil kunne stimulere handelen mellom kontinentet og Storbritannia, de skandinaviske land og Irland på den annen side.»

Dette kunne ikke godtas av Storbritannia, som fram for alt var interessert i å komme med av politiske grunner.

På et møte i EØF's ministerråd i desember 1976 ble det slått fast at det var uenighet mellom Frankrike og de øvrige EØF-land, og at man ikke kunne komme videre med saken. Spørsmålet om utvidelse av EØF var derved igjen låst fast gjennom et fransk veto. Det ble imidlertid vedtatt at søknadene om medlemskap fra Storbritannia, Irland, Danmark og Norge og brevet fra den svenske regjering skulle forbli oppført på Ministerrådets dagsorden.

Haag-møtet – et vendepunkt

Innenfor Fellesskapet var det klart at det nye franske veto var i ferd med å lamme hele samarbeidet og stanse Fellesskapets utvikling. Fra samtlige øvrige fellesskapsland ble det utøvet et sterkt press på Frankrike med sikte på å komme fram til et standpunkt for å overvinne den europeiske markedssplittelse. Særlig fra tysk side ved den daværende utenriksminister Willy Brandt ble det utfoldet stor aktivitet med sikte på å komme fram til realistiske forslag som kunne bygge bro over den europeiske markedssplittelse. Det viste seg imidlertid at det ikke var basis for noen slik utvikling.

Denne fastlåste situasjon varte inntil de Gaulle gikk av som president i Frankrike i april 1969. Dermed ble det klart at Frankrike ikke lenger ønsket å bremse utviklingen av det europeiske samarbeid, men tvert imot var innstilt på å komme fram til et utvidet samarbeidsgrunnlag. På møtet i Fellesskapets ministerråd i juli samme år ble det fra Frankrikes side fremlagt en plan for utvikling av Fellesskapet som også omfattet utvidelse med nye medlemsland. Ved siden av en utvidelse ønsket Frankrike en fullføring av de tiltak som var fastsatt i Roma-traktaten for overgangsperioden fram til 31. desember 1969. Det gjaldt i første rekke vedtakelse av en ny landbruksordning. Samtidig ønsket også Frankrike en utdyping av samarbeidet i Fellesskapet til å omfatte økonomisk politikk, valutapolitikk, industripolitikk og teknologi.

Den franske utviklingsplan for Fellesskapet ble i prinsippet godkjent av de øvrige medlemsland, og på et «toppmøte» mellom regjerings- og stats-sjefer i EØF-landene i Haag 1. og 2. desember ble det vedtatt å sette ut i livet en plan etter de linjer som Frankrike hadde antydnet.

På Haag-møtet var det også enighet om nødvendigheten av økt samarbeid og koordinering på det økonomiske og monetære felt. I løpet av 1970 skulle det utarbeides en plan med sikte på trinnavis å komme fram til en økonomisk og monetær union. Et utkast til en slik plan ble lagt fram av en komité innenfor Fellesskapet som ble ledet av stats- og finansministeren i Luxembourg, Pierre Werner. Denne komiténs innstilling — kjent under navnet Werner-rapporten — ble lagt fram for Fellesskapets organer. Kommisjonen hadde betydelige innvendinger mot Werner-rapporten og modifiserte den på en rekke punkter. Også ved den endelige behandling i Ministerrådet ble Werner-planen sterkt endret. De vedtak som Ministerrådet fattet om samarbeidet i den første fase, og om de retningslinjer som skal gjelde for gjennomføringen av de videre samarbeidsplaner når det gjelder den økonomiske og monetære union, atskiller seg sterkt fra de forslag som ble fremlagt av Werner-gruppen.

Haag-møtet satte fart i utviklingen av samarbeidet innen Fellesskapet. En ny landbruksordning ble vedtatt før året var omme, og det lyktes i juni 1970 også å bli enig om en fiskeripolitikk for EØF.

Viktig for vårt land var at forhandlingene om medlemskap i Fellesskapet ble innledet i juni 1970 med de fire søkerlandene Storbritannia, Irland, Danmark og Norge. Det er også innledet forhandlinger med de EFTA-land som ikke hadde søkt om medlemskap, men som av hensyn til sin status som nøytrale land ønsket å finne en annen tilknytningsform til Fellesskapet. Det gjelder Sverige, Sveits og Østerrike. Også med Finland er det etablert kontakt om et økonomisk arrangement med Fellesskapet.

Det politiske samarbeid

Selv om Roma-traktaten ikke omfatter politisk samarbeid, har samarbeidet i De europeiske felleskap (EF) likevel politiske sider. Det man i denne forbindelse tenker på er at det ligger en politisk ide til grunn for EF, ideen om en enhet mellom Europas folk. EØF er et ledd i arbeidet for å nå dette mål. Dette er kommet til uttrykk i innledningen til Roma-traktaten der det heter at medlemslandene «vil legge grunnlaget for et stadig nærmere fellesskap mellom de europeiske folk». I Messina-resolusjonen av 1955 pekes det på nødvendigheten av et samlet Europa.

Ved siden av dette vil et så omfattende økonomisk samarbeid som i EF nødvendigvis få politiske virkninger for de land som er med i samarbeidet. I den grad beslutninger blir fattet på overnasjonal basis — noe som hittil har skjedd i langt mindre utstrekning enn Roma-traktaten fastsetter — vil også dette få politiske virkninger, idet dette vil medføre endringer i konstituasjonell rett eller praksis i medlemslandene.

Men noe traktatfestet samarbeid om utenrikspolitiske og forsvarspolitiske spørsmål er ikke kommet i stand mellom de seks medlemsland. En opptakt til et slikt samarbeid ble imidlertid tatt på Haag-møtet der det ble vedtatt å gi EØF-landenes utenriksministre i oppdrag å legge fram en innstilling med forslag til et politisk samarbeid.

Et slikt forsøk ble også gjort i begynnelsen av 1960-årene da de seks land vedtok en prinsipperklæring — Bonn-erklæringen — om et politisk fellesskap. En komité — Fouchet-komitéen — fikk i oppdrag å utarbeide et forslag til en traktat om en politisk union. Det lyktes ikke å oppnå enighet om en slik traktat. Årsaken var ulike interesser og oppfatninger om innholdet av en felles politikk. Hele spørsmålet om politisk samarbeid har siden stått stille, helt til Haag-møtet i desember 1969.

Det oppdrag som der ble gitt utenriksministrene, førte til opprettelsen av en spesialkomité — Davignon-komitéen — som la fram en rapport på forsommeren 1970. Denne rapporten er senere godkjent av de seks utenriksministrene. Den forutsetter at man som et første skritt går inn for regelmessige konsultasjoner mellom utenriksministrene. Det er foreløpig ikke meningen å utforme en felles utenrikspolitikk for EF, men å forsøke å samordne medlemslandenes standpunkter i sentrale utenrikspolitiske spørsmål som f.eks. konflikten i Midt-Østen og forholdet til Øst-Europa.

Det er i dag ikke mulig å si hvordan det politiske samarbeidet i EF vil komme til å utvikle seg i årene framover. Som nevnt inneholder ikke Roma-traktaten noen bestemmelser om politisk samarbeid, og det er derfor nødvendig med en helt ny avtale, som må ratifiseres av medlemslandenes par-

lamenter, hvis man vil ha en felles utenrikspolitikk for EF og opprette egne institusjoner for å lede en slik politikk.

Da Roma-traktaten og avtalen om EURATOM trådte i kraft 1. januar 1958, hadde de seks samarbeidende land opprettet tre fellesskap — først Kull- og stålunionen (EKSF) og dernest EURATOM og Det europeiske økonomiske fellesskap (EØF). I april 1965 ble regjeringene i de seks medlemsland enige om å slå de tre fellesskapene sammen til ett, med ett ministerråd og en kommisjon. Etter en overgangsperiode ble den endelige sammenslutning av de tre fellesskapene foretatt fra 1. juli 1970. De nye fellesskap kalles De europeiske fellesskap (EF).

Samarbeidets resultater

Samarbeidet i De europeiske fellesskap har i de første 12 årene, som ifølge Roma-traktaten skulle være en overgangsfase, stort sett vært vellykket. De fleste av de mål som er fastsatt i Roma-traktaten for denne perioden er nådd: Det er opprettet en tollunion og gjennomført en felles landbrukspolitikk. Et fritt arbeidsmarked er også en realitet, og det økonomiske samarbeidet mellom de seks land er blitt stadig mer intimt.

Men samarbeidet har ikke alltid gått friksjonsfritt. Det har stått sterk strid om landbrukspolitikken, som ble vedtatt etter forhandlinger som brakte fellesskapet til randen av krise. Det har ikke vært mulig å følge Roma-traktatens bestemmelser om flertallsvedtak på bestemte saksområder, og det har heller ikke vært mulig å nå fram til noen avtale om et politisk samarbeid utover det som ligger i Davignon-rapportens anbefalinger om regelmessige konsultasjoner mellom regjeringene.

Men til tross for de politiske og nasjonale motsetninger som har gjort og fortsatt gjør seg gjeldende innen EF, er samarbeidet nå så fast etablert at man trygt må kunne si at fellesskapet er kommet for å bli.

Den økonomiske utvikling

Ved siden av spørsmålet om en utvidelse av Fellesskapet har den interne utvikling naturligvis preget samarbeidet i de 12 år som er gått. Det er særlig i de senere år fattet en rekke viktige vedtak på enkelte sektorer med sikte på å utdype samarbeidet. Etter gjennomføringen av de vesentlige direkte virkemidler som var nødvendige for å skape det felles marked, er tyngden i integrasjonsbestrebelsene innenfor Fellesskapet forskjøvet fra de toll- og handelspolitiske aspekter til andre områder av samarbeidet. Dette gjelder særlig områder som industri, arbeidsmarked, distriktpolitikk og sosialpolitikk. I langtidsprogrammet for 1971-75 er det således lagt vekt på at det er nødvendig å utvikle sterkt i årene fremover tiltak innenfor struktur- og regionalpolitikken. Også i resolusjonen om den økonomiske og monetære union er distriktpolitikken tillagt stor betydning.

Den økonomiske utvikling i Fellesskapet har vært meget tilfredsstillende. Økningen i brutto nasjonalproduktet har for hele EF-området under ett vært gjennomsnittlig 5 — 5,5 prosent årlig i 10-året fra 1960 — 1970. I Norge har den årlige veksten ligget på 4,8 prosent, mens den for EFTA-området under ett har vært 3,7 prosent. Den gjennomsnittlige årlige vekst i EØF dekker over visse forskjeller i veksten fra land til land. Sterkest har den vært i Italia og Frankrike med henholdsvis 5,8 og 5,7 prosent, svakest i Luxembourg med 3,4 prosent.

Arbeidsledigheten har i 1960-årene gjennomgående vært meget lav. Størst har arbeidsledigheten vært i Italia (gjennomsnittlig 3,3 prosent årlig) og minst i Luxembourg der den har vært praktisk talt lik null. I Vest-Tyskland har arbeidsledigheten vært 0,8 prosent årlig i gjennomsnitt. Det tilsvarende tall for Norges vedkommende er 1,2 prosent. På samme måte som i Norge har mangel på arbeidskraft vært et fremtredende trekk i den økonomiske utvikling i EØF.

Den sterke økonomiske veksten og den høye sysselsettingen har gitt grunnlaget for en betydelig bedring av realinntektene i de seks EØF-land. Det er ikke mulig å si i hvilken grad denne gunstige økonomiske utvikling kan tilskrives opprettelsen av EØF. Det som kan fastslås er at Roma-traktatens målsetting om å sikre den økonomiske og sosiale framgang og å bedre leve- og arbeidsvilkårene, til nå må sies å være oppfylt.

Utenriksdepartementet har etter oppdrag fra Regjeringen utgitt en serie brosjyrer om aktuelle spørsmål i forbindelse med søknaden om norsk medlemskap i EF.

Hittil utkommet:

1. Romatraktaten blir til
2. Arbeidsmarkedet og fagbevegelsen
3. Politisk samarbeid
4. Fiskeriene

Brosjyrene fåes ved henvendelse til
Statens informasjonstjeneste,
Youngstorget 3 - Oslo-Dep.

Utgitt juni 1971

Konsulenter: Statens informasjonstjeneste, Statens trykningskontor

Lay-out: Ingolf Holme

Trykk: Frogner Trykkerier A/S